

Prof.dr. D.M. Bakker
1934-1985

Dirk Miente ('Dick') Bakker werd geboren in 's-Gravenhage op 24 juni 1934, in een goed-gereformeerd gezin. Hij was de jongste van vijf kinderen. Lezen kon hij al voor hij naar school ging. Zijn gevoeligheid voor treffend taalgebruik toonde hij vroegtijdig, als vijfjarige peuter, toen hij in de Bijbel lezend opmerkte: 'Mooi is dat hè: eikebomen der gerechtigheid'. Na zijn gymnasiumtijd, waarin hij buiten het schoolprogramma zijn interesse onder andere voor beeldende kunst en filosofie begon te ontwikkelen, ging hij in Leiden Nederlands studeren (1952). Zijn leermeesters waren Kloeke en Minderaa, en voor de bijvakken Van de Waal (kunstgeschiedenis) en Mekkes (reformatorische wijsbegeerte). Over de laatste sprak hij later met kritische bewondering. Na zeven jaar studeerde hij cum laude af.

Dick Bakker begon zijn maatschappelijke carrière als leraar Nederlands in Alphen aan de Rijn. Hij maakte er een decennium vol: 1959-1969. Het leraarschap liet in die tijd nog de mogelijkheid wetenschappelijk actief te zijn. In 1967 voltooidde hij zijn proefschrift en in 1968 promoveerde hij, opnieuw cum laude, op een studie getiteld *Samentrekking in Nederlandse syntactische groepen*. Promotor was Stutterheim. Kenmerkend voor Bakkers aanpak in zijn dissertatie is, dat hij niet alleen scherp waarneemt en analyseert, maar zich ook rekenschap geeft van de historische ontwikkeling van het begrip 'samentrekking' en van de principia van het onderzoek.

Een jaar na zijn promotie werd hij wetenschappelijk hoofdmedewerker bij Algemene Taalwetenschap in Leiden en in 1971 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleraar in de Nederlandse taalkunde aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit, in de vacature die ontstaan was door de emeriting van Caron. Hij sprak zijn inaugurele rede uit op 25 februari 1972 onder de titel *Tekengeving en syntaxis, over constructies met hebben en zijn*.

Veertien jaar is Dick Bakker aan de VU verbonden geweest. Hij bouwde de staf Nederlandse taalkunde binnen de beperkte mogelijkheden die er waren uit tot een ploeg die zich naar twee kanten profileerde, overeenkomstig zijn eigen meerzijdige belangstelling: in historische richting (onder andere de geschiedenis van de taalwetenschap) en in de moderne taalkunde. Belangrijke bijdragen leverde hij zelf in beide opzichten. Te denken valt aan zijn aandeel in het mede door hem geredigeerde werk *Geschiedenis van de Nederlandse taalkunde* (1977), waarin hij de negentiende eeuw voor zijn rekening nam, en aan zijn fundamentele behandeling van het structuralisme van Ferdinand de Saussure in een indrukwekkend artikel in *Philosophia Reformata* (1984). Met name het laatste was de vrucht van jarenlange diepgaande wijsgerige bezinning met betrekking tot de grondslagen van het vak.

Het meest kenmerkende voor Dick Bakkers taalwetenschappelijk denken was zijn afstand nemen van een benadering die zich uitsluitend richt op de formele aspecten van de taal. Hem boeide vooral de samenhang van vorm en betekenis, en wel middenin de werkelijkheid van de taalhandeling. Hij stond daarin betrekkelijk geïsoleerd ten opzichte van de 'trends' in de taalwetenschap van de zestiger en zeventiger jaren. Toch wist hij door de kracht van zijn methodisch denken op bescheiden schaal school te maken.

Zijn voornaamste bezwaar tegen het structuralisme hing regelrecht samen met het hart van zijn christelijke levensbeschouwing. Hij geloofde niet in een systeem waarin alle feiten restloos zouden passen en volledig verklaard worden. Systeemdwang was wel het laatste waartoe hij zich zou laten overhalen. Hierin kwam zijn kritisch denken en tevens zijn gelovige kijk op de grenzen van het menselijk kennen en kunnen naar voren. In het blad *Radix* schreef hij anno 1984: 'Kort gezegd, we kunnen veel over de schepping weten, haar echt kennen ligt niet in ons bereik. De wetenschap kan ons dan ook nimmer 'het' portret van de werkelijkheid geven. De schepping blijft een mysterie. Niets spreekt vanzelf. Wetenschappelijke analyse en synthese leiden daarom nooit tot meer dan de verwoording van een bepaalde *visie* op (een deel van) de werkelijkheid'.

Zo'n uitspraak is Bakker ten voeten uit. Met een opvallende vasthoudendheid, maar zonder tot overhaaste conclusies te geraken, zocht hij naar het verband tussen geloofswaarheden en wetenschappelijke inzichten. Daarbij wenste hij niets te forceren. Hij wilde zowel een eerlijke denk-weg als de *via crucis* bewandelen, in de intuïtieve overtuiging dat die twee geen tegenstelling kunnen vormen.

Voor de Faculteit der Letteren heeft Bakker zich onder meer verdienstelijk gemaakt door de vervulling van het dekaanat in het academisch jaar 1979-1980. In het voorjaar van 1980 werd hij getroffen door een hartinfarct. Men zou zich kunnen afvragen of het een met het ander te maken had. Misschien was de voor het facultaire bestuurswerk vereiste promptheid enigszins in strijd met zijn neiging om plannetjes lange tijd te laten 'sudder'. Gedurende zijn ziekte en daarna, toen hij kalmer aan moest doen, verliet zijn blijmoedigheid hem niet, evenmin als zijn gevoel voor humor trouwens, dat zich dikwijls uitte in fijnzinnige ironie. Het karakteriseerde hem voorts in hoge mate, dat hij in de periode van zijn ziekte zich grondig verdiepte in de exegetische brief aan de Galaten. Zijn verstand en zijn hart hadden daarin gelijkelijk deel.

In de jaren na het hartinfarct moest hij zich ontzien, maar er kwam toch heel wat uit zijn handen, in de vorm van diepgravende publikaties maar ook in de zin van promotiebegeleiding. Zijn collega's en medewerkers konden zich wel eens zorgen maken over de zichtbare broosheid van zijn fysieke toestand. Aan zelfbeklag deed hij overigens nimmer. Hij koesterde de hoop - kort voor zijn heengaan sprak hij er nog over -, dat hem de jaren gegeven zouden worden om een boek te schrijven over de grondslagen van het taalonderzoek. Daar is het niet meer van gekomen. Op de ochtend van zaterdag 30 november 1985 werd hij door God weggenomen, geheel onverwacht, zo maar op straat, nadat hij voor zijn vrouw en kinderen inkoop had gedaan in Haarlem. Het rouwbericht en de uitvaartdienst stonden in het teken van Psalm 23.

Dick Bakker was een kritisch analyticus, die de moed had onafhankelijk te denken. Hij was ook een diep-gelovig man, met een blik die gescherpt was in het onderkennen van de hybris van de van God vervreemde mens. Hij nam aan de ene kant de angst van veel christenen waar, zich rekenschap te geven van de wetenschap en haar

resultaten. Hij herkende daarin een kern van ongelooft, in de zin van gebrek aan Godsvertrouwen. maar angst ontwaarde hij eveneens in omgekeerde richting bij 'progressieve' kerkleden, de angst namelijk niet voor vol te worden aangezien door wie in de 'wereld' meetellen. Tegenover die verschillende vormen van angst zag hij de oplossing van de menselijke ellende in de volstrekte overgave aan de opgestane Heer, van Wie hij eens schreef: 'niemand betrouwbaarder dan Christus, oorsprong van verlossing en vernieuwing'.

Wij hebben goede reden met bewondering en dankbaarheid aan onze, naar menselijke berekening te jong gestorven, collega en vriend Dick Bakker terug te denken.

L. Strengholt.